

ומסתבר לפרש "תושב" על הקנוי קנין עולם, שהוא יושב אצלו הרבה [ואילו לשון "שכיר" משמע יותר שהוא עומד לצאת], וללמד, שאף תושב אינו אוכל בתרומת רבו הכהן.

ולכן צריך הכתוב שיאמר בתרומה גם "תושב" וגם "שכיר", ואין אחד מהם מופנה ללימוד של גזירה שוה.

אלא צריך לומר, ש"תושב ושכיר" דקרבן פסח הוא זה שמופני לגזירה שוה.

שהרי **האי "תושב ושכיר" לא יאכל בו**, דכתב רחמנא בפסח — מאי ניהו, באיזה תושב ושכיר הכתוב מדבר?

אי נימא: "תושב ושכיר" ממש, דהיינו עבד עברי הקנוי קנין שנים או קנין עולם, ובא הכתוב לפטור אותם מן הפסח —

הרי ודאי שאי אפשר לומר כן!

כי האם משום דהוה, שנהיה העבד הישראלי לתושב ושכיר של כהן — איפטר ליה בכך מקרבן פסח?!

והא קיימא לן, שהכתוב אומר במפורש גבי תרומה, דעבד עברי לא אוכל בתרומת רבו.

אלמא, הרי מוכח, שלא קני ליה, גופו של ע-ב העבד העברי, לרביה.⁽¹⁾

אין קונה אותו אדונו "קנין הגוף", אלא יש לו בו רק זכות של שיעבוד לעבודה. ולכן

"שכיר" של כהן: זה עבד עברי הקנוי לכהן קנין שנים. סתם עבד עברי, היוצא לאחר שש שנים.

ומלמד הכתוב שזה וזה אין גופם קנוי לרבם, כמו עבד כנעני, ולכן אינם אוכלים בתרומת רבם כמוהו.

שמה תאמר, בכל זאת יש כאן כתוב מיותר, והוא מופנה לגזירה שוה:

ויאמר הכתוב ש"תושב" של כהן אינו אוכל בתרומה, ואל יאמר גם ש"שכיר" של כהן אינו אוכל. ואני מעצמי אומר: אם עבד עברי הקנוי לכהן קנין עולם אינו אוכל בתרומה, עבד עברי הקנוי קנין שנים, לא כל שכן שאינו אוכל, ונמצא הכתוב "שכיר" מופנה.

אי אפשר לומר כך. כי:

אילו היה הכתוב אומר כן, הייתי אומר: ש"תושב" האמור בפסוק, שאינו אוכל בתרומה, הוא זה הקנוי קנין שנים.

אבל עבד עברי של כהן הקנוי לו קנין עולם, כן אוכל בתרומה.

ולכן בא "שכיר", ולימד על "תושב", שאף על פי שקנוי קנין עולם אין אוכל.

והיינו, ייתור הכתוב "שכיר" בנוסף ל"תושב", בא ללמד שאחד מהם קנוי קנין עולם.

עולם, ונרצע.

לעולם, עד היובל.

וברש"י פסחים צו א ד"ה בן נכר בתוך הדברים כתב: תושב: זה קנוי קנין כסף קנין

1. כך היא הגירסא ברשב"א, וכן נראה מרש"י.

פסח, הרי זה שאמר הכתוב בפסח "תושב ושכיר לא יאכל בו" — בהכרח, שלא בא הכתוב לומר שהם לא יאכלו בו, אלא רק **לאפנויי**, להיות פנוי לגזירה שוה, כדי שנלמד מפסח בגזירה שוה לתרומה, שאין הערל אוכל בה.⁽⁴⁾

ותמהינן: **ואכתתי**, עדיין לצורך הלימוד בגזירה שוה "תושב ושכיר", אין זה מספיק, שהרי הפסוק הזה — **מופנה מצד אחד בלבד הוא**.

והרי **שמעינן ליה לרבי אליעזר**, דאמר: גזירה שוה שיש לצורך הלימוד פסוק שהוא

אינו נקרא העבד העברי "קנין כספו" של אדונו הכהן,⁽²⁾ ומשם כך אינו אוכל תרומה.

ואם כן, **הכא נמי** לגבי קרבן פסח, **לא קני ליה** גופיה לרביה.

שהיות וגילה הכתוב בתרומה, שאין עבד עברי קנוי לאדונו קנין הגוף, אם כן ישראל גמור הוא לענין פסח. ובודאי שאינו פטור מלעשות קרבן פסח, ומלאוכלו. ואיך יתכן שיאמר עליו הכתוב "תושב ושכיר לא יאכל בו"?!⁽³⁾

אלא, כיון שתושב ושכיר כן אוכלים קרבן

פסח, והרי עבד כנעני דינו כאשה במצוות! וראה ברמב"ם רשב"א וריטב"א, שפירשו סוגייתנו כמאן דאמר נשים פטורות מן הפסח, וכמו כן עבד כנעני. אך התוספות מיאנו בתירוץ זה, שהרי הכתוב אומר "תושב ושכיר לא יאכל בו", שמשמע איסורא, והרי אין איסור לנשים לאכול קרבן פסח.

ולפיכך פירשו באופן אחר, ראה שם. והראשונים הוסיפו: הוה אמרינן "תושב ושכיר לא יאכל בו" אינו איסור, אלא לומר שאינו חייב לאכול בו [לשון הריטב"א].

4. כתבו התוספות: ואם תאמר, וכי בשביל לאפנויי אמר הכתוב דבר שאינו נכון? שכתב "לא יאכל בו", בעוד שתושב ושכיר כן אוכלין בו!

ואומר רבינו יצחק, שאפש להעמיד את הפסוק הזה בשכיר ותושב גוי [גר תושב וגוי גמור]. ומכל מקום, לגופיה לא איצטריך, כי לא עדיף זה מערל ובן נכר, שאינם אוכלים בפסח. ובמפורש דרשינן במכילתא הכי: "תושב" זה גר תושב. "שכיר", זה הגוי.

ביאור דבריהם, שאפילו אם היה הגוי נימול,

2. אך הקרן אורה צידד לפרש כוונת הגמרא, שאין הכונה ל"קנין כספו", אלא לדין "כל טהור בביתך יאכל אותו", שהוא מרבה את האשה מן התורה [לדעת רש"י בקדושין י ב], וסלקא דעתין שאף עבד עברי בכלל.

3. נתבאר על פי רש"י. אלא שלפי זה משמע [וכן משמע בלשון התוספות, וכמו שכתב הקרן אורה], כי אילו היה עבד עברי קנוי לאדונו קנין הגוף, אכן היה מקום לומר שאינו ישראל גמור לחייבו במצות פסח.

עוד מתבאר לפי פירוש זה, שמדין תרומה מוכיחה הגמרא את היסוד שאין עבד עברי קנוי קנין הגוף לאדונו.

[והקרן אורה תמה על זה, שתהיה הוה אמינא לפטור עבד עברי מן המצוות על ידי עבדות. וביאר סוגייתנו, שאין היא דנה אלא אם קני ליה רביה לענין המנאת העבד על פסחו של רבו, ראה שם. ולדבריו מדוקדק הלשון "הכא נמי לא קני ליה רביה"].

והקשו הראשונים: איך סלקא דעתין שיהא עבד עברי גרוע מעבד כנעני, שהוא חייב במצות קרבן פסח, למאן דאמר נשים חייבות בקרבן

את התיבה המיותרת השניה, הטל אותה, תצרפנה אל קרבן פסח, שהוא המלמד לאכילת תרומה.

והיינו, השאר אותה במקומה, ושייך אותה לקרבן פסח בתורת תיבה מיותרת, שתהיה המילה הזאת פנויה לצורך הלימוד של גזירה שוה.

והוה ליה, ויש לנו בכך לימוד של גזירה שוה, שהוא מופנה משני צדדין.

ועל גזירה שוה שיש לה פסוק המופנה משני צדדים — לכולי עלמא למדין ואין משיבין, אפילו אם יש מה להשיב. (6)

עוד מקשה הגמרא על לימודו של רבי אליעזר מן הגזירה שוה מפסח:

אם יש גזירה שוה בין פסח לתרומה, נשוה את דינם גם לגבי איסור אכילה באנינות, ונאמר:

מופנה מצד אחד בלבד — למדין הימנה רק אם אין ללימוד הזה פירכא.

ואולם, **משיבין עליה פירכא** כאשר יש מה לפרוך. ואז אין למדין הימנה.

והרי גזירה שוה זו, יש לפרוך עליה, כמבואר לעיל! (5)

ומשנין: **כיון דכל הפסוק של "תושב ושכיר" האמורים בפסח — לגופיה לא צריך כלל, הרי יש לפנינו שתי תיבות מיותרות של "תושב ושכיר" כדי לאפנויי. ולכן — שדי, הטל חד מתיבות אלו א"למדין."**

דהיינו, העבר תיבה אחת ממקומה, והטל אותה, תצרפנה, אל הדבר הלמד [הנלמד], דהיינו, אל ענין אכילת התרומה, הנלמד מפסח, וכאילו נכתבה אותה התיבה המיותרת בענין תרומה.

ושדי חד — א"למלמד."

ביבמות, וקרא יתירא הוא, ומופנה לגזירה שוה. וראה עוד בלשון רש"י לקמן ע"א ד"ה ורבי עקיבא, ובמה שנתבאר שם בהערות.

5. עיקר המחלוקת הזו היא במסכת נדה כ"ב, שאמר שמואל: כל גזירה שוה שהיא מופנה מצד אחד, לרבי ישמעאל, למדין ואין משיבין. לרבנן, למדין ומשיבין. אבל אם היא מופנה משני צדדין, דברי הכל למדין ואין משיבין.

ושיטת רבי אליעזר היא כשיטת חכמים, כדמוכח בפרק מצות חליצה, וכמו שביאר רש"י. וראה מה שכתב רבינו נסים גאון בשבת קלא א.

6. ואם תאמר: האיך אנו עושים גזירה שוה שכזאת, והרי אין כאן מילים דומות, כי מצד

הרי הוא נחשב ע"ל, כמבואר לקמן ע"א א, ומה שכתבו "לא עדיף מכן נכר", ראה סוגיית הגמרא לקמן ע"א א, שלא הזכירה אלא ע"ל ולא בן נכר, וראה בהערות שם.

ולדבריהם, מתבאר היטב לשון הגמרא "אי נימא תושב ושכיר ממש", ומשמע שלפי האמת, אין הכתוב מדבר בתושב ושכיר ממש.

ואולם לשון רש"י לקמן ע"א א: אוקימנא כולי קרא ["תושב ושכיר"] לגזירה שוה, ועקרינן ליה מפשטיה לגמרי!

ויותר מפורש ברש"י פסחים צ"א ד"ה בן נכר, שכתב: תושב ושכיר — כוליה קרא יתירא הוא, דתושב ושכיר אוכל בפסח, דתושב זה קנוי קנין שנים, ושכיר זה עבד עברי, ותרואיהו, ישראל מעליא ניהו, ואכלי בפסח, כדאמרינן

הא כתיב גזירה שוה של "תושב ושכיר",
ללמד מפסח על תרומה.

וכשם שערל אינו אוכל קרבן פסח, כך אינו
אוכל תרומה.

והוינן בה: ומה ראית לרבות את הערל
שהוא אסור בתרומה, מגזירה שוה, ולא את
האונן, שאותו מיעטת מהלימוד של "וכל
זר"?

והרי יש לומר להיפך: הגזירה שוה באה
לרבות את האונן שאסור בתרומה, ו"וכל זר"
בא להתיר את הכהן הערל בתרומה?

ומשנינן: מסתברא שערלות הוה ליה לרבויי
בגזירה שוה לאיסור בתרומה, ולא את
האנינות.

שבן חמור הוא הערל מן האונן בארבעה
דברים. וסימנך:

א. מעשים ב. כרותים ג. בדבר ד. העבד

א. מעשים:

הערל מחוסר מעשה מילה כדי לתקן גופו.

ואותו מעשה שהוא מחוסר בו — בגופו של
הערל הוא מחוסר.

אי מה קרבן פסח — אדם שהוא אונן⁽⁷⁾
אסור בו באכילתו [כשאר כל הקדשים, שהם
נלמדים בקל וחומר ממעשר שני, שנאמר בו
"לא אכלתי באוני ממנו"] —

אף תרומה — אונן אסור בה!

אמר תירץ רבי יוסי ברבי חנינא:

אמר קרא "וכל⁽⁸⁾ זר לא יאכל בו"
[בתרומה].

ולא אמר הכתוב "זר לא יאכל בו".

מלמד הכתוב שלא לכל דבר נאמרה הגזירה
שוה.

אלא, רק איסור של "זרות" אמרתי לך
באכילת תרומה, ולא איסור אכילת תרומה
באנינות.

והוינן בה: ואימא, אמור שלא בא "וכל זר
לא יאכל קודש" למעט אנינות, ולהתיר אונן
באכילת תרומה.

אלא, כוונת הכתוב היא לומר: רק זרות
אמרתי לך לאיסור באכילת תרומה, ולא
ערלות. ויהיה כהן ערל מותר לאכול
בתרומה.

ומשנינן: אי אפשר לומר כך. כי —

למיעבד מינייהו גזירה שוה".

7. ביום שמת לו מת מן הקרובים שהוא חייב
להתאבל עליהם.

8. בגמרא לעיל סח ב מבואר, שדרשת רבי יוסי
ברבי חנינא היא מ"וכל" זר.

אחד כתיב "תושב" ומצד שני כתיב "שכיר"?!
תירצו התוספות: תני דבי רבי ישמעאל "זו
היא שיבה [ושב הכהן] זו היא ביאה [ובא
הכהן]". שאפילו שתי מלים הזוהות במשמעותן,
אך לא בלשונם — גם מהן אפשר ללמוד גזירה
שוה.

והריטב"א כתב: אי נמי: שאני הכא, שנכתבו
שתי המילים יחד במקום אחד כדי "לאשוניהו,

ב. כרותים:

ולעומת זאת הערל, משהסיר ערלתו — שוב אינה חוזרת עליו לעולם.

והערל ענוש כרת אם לא מל וביטל מצות מילה.

ב. ונוהגת אנינות באנשים ונשים.

ג. בדבר:

מה שאין כן ערלות, שנוהגת באנשים ובנשים.

וישנו למצות מילה גם לפני הדיבור [מתן תורה], שהרי כבר נצטוו עליה אברהם אבינו.

ג. ואין בידו של האונן לתקן את עצמו.

אבל הערל יכול למול עצמו.

ד. העבד:

ומשנינן: הנך חומרות שמנינו בערלות נפישן [רבות] הן מן החומרות שבאנינות, כי לערלות ארבע חומרות, ולאנינות רק שלוש.

ומילת זכריו של האב, ומילת עבדיו של האדון — מעכבת את האב, או את האדון, מלעשות פסח.

רבא אמר: גם בלא התירוץ ש"הנך נפישן", נמי לא מצית אמרת שהגזירה שוה באה לרבות את האונן לאיסור, ואילו הערל מותר בתרומה משום מיעוט "וכל זר"⁽¹⁰⁾.

שאם יש לו בן הראוי למול, או עבד למול, אסור האב או האדון לאכול בפסח, אלא אם כן מלו.⁽⁹⁾

שבקינן, וכי עלינו להניח מלמוד בגזירה שוה מפסח את איסור ערלות, דכתיב [שהיא כתובה] בגופיה דקרבן פסח.

וכל ארבעת הדברים הללו הם חומרות הנוהגות רק בערל, ולא באונן, ולכן לומדים בגזירה שוה מפסח לרבות את הערל לאיסור, ולא את האונן.

ובמקום זאת ילפינן בגזירה שוה את איסור אכילת תרומה באנינות מקרבן פסח,

ומקשינן: אדרבה! אנינות הוה ליה לרבויי לאיסור מן הגזירה שוה יותר מאשר את הערל, ולפרש "וכל זר" שהוא בא למעט את הערל מאיסור אכילת תרומה, שבן חמורה האנינות מן הערלות בדברים הללו:

בעוד דאיסור האונן באכילת קרבן פסח גופיה — ממעשר גמרינן!?

והיינו, וכי נלמד את דין האנינות מפסח, כשהאנינות עצמה בפסח אינה כתובה בפרשת קרבן פסח, אלא נלמדת היא ממעשר

א. אנינות ישנה בכל שעה שמת לו מת.

מדבר, הרי כבר אמר הכתוב "וכל ערל לא יאכל בו". רש"י.

10. אין לשון הגמרא "לא מצית אמרת" מתקשר עם "שבקינן", אלא הוא מתקשר לנידון הגמרא

9. שנאמר בפרשת קרבן פסח, בענין מילת בניו "המול לו כל זכר ואז יקרב לעשותו". ונאמר לגבי מילת עבדיו "וכל עבד איש מקנת כסף, ומלתה אותו, אז יאכל בו". ופירושו: אז יאכל בו האדון. כי אם תאמר שעל העבד הכתוב

האמור במילת עבדיו למעט שאין מילת עבדיו מעכבתו באכילת תרומה –

אימא, אמור את אותו דרשה, ממיעוט המילה "בו", להתיר ערל באכילת תרומה.

שהרי נאמר בקרבן פסח "כל ערל לא יאכל בו".

ונמעט, בו, בקרבן פסח, אינו אוכל הערל.

אבל אוכל הוא כהן ערל בתרומה!

ומשנינן: **הא**, הרי מאידך **כתיב "תושב ושכיר"**, ללמד מן קרבן הפסח בגזירה שוה על התרומה, ונתרבה ממנה הערל.

והוינן בה: **ומה ראית לרבות את הערל לאיסור באכילת תרומה מגזירה שוה "תושב ושכיר"**, ולפרש "בו" האמור במילת עבדיו שהוא בא למעט את התרומה.

והרי יש לומר להיפך, שהגזירה שוה באה לרבות את מילת זכריו ועבדיו שתעכב באכילת תרומה, ואילו "בו" האמור בערל בא למעט את התרומה? (12)

ומלתה אותו אז יאכל בו. והרי כתוב זה לא נאמר על מילת זכריו, שהוא נלמד מן הפסוק: המול לו כל זכר ואז יקרב לעשותו?!

וכתב מהרש"א: צריך לומר, דהאי "בו" דכתיב גבי עבדים לא איצטריך לגופיה, וב"אם אינו ענין", תנהו ענין למילת זכרים [כצ"ל במהרש"א]; וראה מה שכתב בקרן אורה.

12. ו"בו" האמור במילת עבדיו, נפרש כך: בו [בקרבן פסח] אינו אוכל, אבל אוכל הוא במצה ומרור. תוספות. ועל דרך שאמרו לקמן על "בו" האמור בערל.

שני, שנאמר בו "לא אכלתי באוני ממנו", בעוד שהערלות נאמרה במפורש בקרבן פסח?!

אך עדיין מקשה הגמרא על רבי אליעזר, הלומד גזירה שוה תרומה מפסח לאסור את הערל:

אי מזה פסח, מילת זכריו ועבדיו מעכבת מלעשות את קרבן פסח, **אף תרומה**, תהא **מילת זכריו ועבדיו מעכבת** אותו מלאכול תרומה עד שימול אותם?

ומשנינן: **אמר קרא** גבי מילת עבדים בפסח מיעוט, "ומלתה אותו – אז יאכל בו" [האדון בפסח].

ואמר הכתוב מיעוט "בו", בקרבן פסח בלבד, כדי ללמדך:

מילת זכריו ועבדיו מעכבת בו, בקרבן הפסח, **מלאכול בפסח**.

ואין מילת זכריו ועבדיו מעכבת באכילת תרומה. (11)

ותמהינן: **אי הכי**, שאתה דורש מ"בו"

בהמשך, מה באה הגזירה שוה לרבות, וכפי שנתבאר בפנים, וכך גם משמע מ"לא מצית אמרת" שבהמשך הגמרא.

11. התוספות הקשו על קושיית הגמרא, שהיא על רבי אליעזר: הרי רבי אליעזר גופיה אינו סובר שמילת עבדיו מעכבת את האדון מלעשות פסח, ואם כן מאי פריך הגמרא ממילת עבדיו?!

ותירצו: רק "לפום רהיטא" נוקטת הגמרא כדעת הסובר כן, ואילו לרבי אליעזר ממילת זכריו פרכינן.

ותמה מהרש"א: אם כן, מאי משני הגמרא:

ומשנינן: **מסתברא**, ערלות דגופיה [של האוכל עצמו] הוה ליה לרבווי לאיסור בתרומה, ולא ערלותם של בניו או עבדיו, **שכן** חמורה היא הערלות של גופו מערלת זכריו ועבדיו בשני דברים:

א. ערלת עצמו, היא מעשה מילה שחסר **בגופו** של האדם.

ב. **וענוש כרת** על ערלת עצמו אם לא מל.

ואילו ערלת זכריו ועבדיו אינה מעשה שחסר בגופו שלו, ואינו ענוש עליה כרת.

ומקשינן: **אדרבה**, מילת זכריו ועבדיו הוה ליה לרבווי לאיסור בתרומה מגזירה שוה ולא את הערל, **שכן**:

ערלת זכריו ועבדיו ישנה בכל שעה שנולד לו בן או שקונה עבד, ואילו ערלת עצמו, משעה שמל פעם אחת, שוב אינה חוזרת לעולם.

ומשנינן: **הנך** שתי חומרות שבערלת עצמו **נפישן** [רבות הן] מהחומרא היחידה שבמילת זכריו ועבדיו.

ולכן מסתבר לפרש את הגזירה שוה לרבווי איסור בערלות של גופו, ואילו "בו" האמור במילת זכריו ועבדיו בא למעט את התרומה.

"ו"בו" האמור בערל — מפרש לה ואזיל לקמן עא א[.]

ואי בעית אימא יש לתרץ: גם **בלא** התירוץ

של "**הנך נפישן**", נמי לא מצית אמרת שהריבוי בא לאוסרו בתרומה מחמת ערלותם של זכריו ועבדיו, ו"בו" בא להתיר לאכול בערלת עצמו, שהרי:

מי איכא מידי, האם יש כדבר הזה, דערלות דגופיה לא מעכבא ביה [אינה מעכבת בו] מלאכול בתרומה, ואילו ערלות דאחריני [של אחרים, זכריו ועבדיו] מעכבא ביה מלאכול בתרומה!?

ועתה מפרשת עוד הגמרא:

והוינן בה: **השתא**, עתה דאמרת, ש"בו" האמור בפסוק של מילת זכריו ועבדיו, לדרשה הוא דאתא [לדרשה הוא בא], שאתה למד מהמילה "בו" שמילת זכריו ועבדיו מעכבת רק מאכילת פסח ולא מאכילת תרומה —

זה שאמר הכתוב בקרבן פסח **כל ערל לא יאכל בו**.

וכן זה שאמר הכתוב בקרבן פסח **כל בן נכר** [מי שנשתמד, ונתנכרו מעשיו לאביו שבשמים⁽¹³⁾] **לא יאכל בו** —

למה לי, לאיזה דרשה אמר הכתוב "בו" בשני הפסוקים הללו?⁽¹⁴⁾

ומשנינן:

א. בפסוק **כל ערל לא יאכל בו**, משמשת המילה "בו" לדרשה הזאת:

13. בזה בדברי הרב המגיה לריטב"א הנדמ"ח ציון 13, וציון 110.

14. נכתב על פי גירסת הב"ח, וראה ערוך לנר.

13. שיטת רש"י היא [לפי פירוש הרא"ם על התורה בפרשת בא]: כל מומר לדבר אחד הרי הוא מעוכב בעשיית פסח, אף שמומר לדבר אחד אינו מומר לכל התורה כולה. וראה עוד שיטות

רק בקרבן פסח אינו אוכל בו הערל, אבל אוכל בו, חייב (15) הוא, במצה ומרור.

ב. ובפסוק "כל בן נכר לא יאכל בו" — משמשת המילה "בו" לדרשה הזאת:

עא-א

רק בקרבן פסח המרת דת [משומדות, לגירסת הראשונים] פוסלת בו.

אם אחד מישראל המיר דתו, ונתנכרו בכך מעשיו לאביו שבשמים, נפסל הוא מלאכול קרבן פסח.

ואין המרת דת [משומדות] פוסלת במעשר שני.

ועתה מוסיפה הגמרא לפרש את המקראות בפרשת קרבן פסח:

ואיצטריך למיכתב גם "כל ערל לא יאכל בו", ואיצטריך נמי למיכתב "כל בן נכר לא יאכל בו".

דאי כתב רחמנא רק "כל ערל לא יאכל בו", הייתי אומר, רק הערל לא יאכל בקרבן פסח, משום דמאיים [מאוס הוא הערל].

אבל בן נכר, דלא מאיים — אימא לא ייאסר מלאכול בפסח.

ואי כתב רחמנא "כל בן נכר לא יאכל בו", הייתי אומר, דוקא בן הנכר לא יאכל בו, משום דאין לבו של זה שהמיר דתו, לכוון דעתו באכילת קרבן הפסח לשמים.

אבל ערל, דלבו לשמים, כגון שמתו אחיו מחמת מילה, (1) אימא לא נפסל לאכילת קרבן פסח.

לפיכך: צריכא לומר שגם הוא פסול לאכול בקרבן פסח.

ועוד הוינן בה: מאחר שאמרנו כי הכתוב "בו", לדרשה למעט הוא בא —

הרי הכתוב "ממנו" משמעותו מיעוט, כמו ש"בו" הוא מיעוט.

ואם כן, זה שאמר הכתוב בפרשת קרבן פסח "לא תאכלו ממנו" (2) נא, [בשר שאינו צלוי כל צרכו] —

למה לי? מה בא "ממנו" זה ללמד למעט?

לשון הרשב"א.

והרמב"ם [קרבן פסח ט ח] כתב: ערל שאכל כזית מבשר הפסח לוקה, שנאמר כל ערל לא יאכל בו. בו הוא שאינו אוכל, אבל אוכל הוא במצה ומרור. וכן מותר להאכיל מצה ומרור לגר תושב ושכיר, [ואולם ראה מה שכתב הלחם משנה שם].

1. ראה קין אורה בתחילת הפרק.

2. מרש"י נראה שגירסתו היתה "ממנו" למה לי, ולא ככתוב בספרים שלפנינו.

15. בפסחים כח ב איתא: מיבעי ליה לטמא ושהיה בדרך רחוקה. כי סלקא דעתך אמינא הואיל ובפסח לא יאכל, מצה ומרור נמי לא יאכל, ופירש רש"י, שהוה אמינא שלא נחייב טמא ומי שהיה בדרך רחוקה באכילת מצה ומרור. וכעין זה כתבו התוספות כאן, שאין הכתוב צריך להתיר אותו בהם, ואף שאסור באכילת קרבן פסח, שהרי במצה ובמרור אין בהם קדושה. אלא לחייב אותו בהם בא הכתוב. ואולם הרשב"א הזכיר דרשה זו גם לענין תושב ושכיר גוי, ובזה לא שייך לומר "לחייב" אותו בהם, אלא "להתירו" בהם, וכפי שאכן הוא